

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3242/2019. (X. 17.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Dienes-Oehm Egon* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Ítéltábla 3.Beüf.10.782/2018/3. számú végzése és a Fővárosi Törvényszék 7.Bpk.997/2018/4. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A jogi képviselő nélkül eljáró indítványozó (Bolyki Sándor Krisztián, a továbbiakban: indítványozó) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Indítványában kérte a Fővárosi Ítéltábla 3.Beüf.10.782/2018/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését a Fővárosi Törvényszék 7.Bpk.997/2018/4. számú végzésére kiterjedő hatállyal.
- [2] Az indítvány alapjául szolgáló ügy előzményei a következők. Az indítványozó 2018. október 15. napján – az Alkotmánybíróság 10/2018. (VII. 18.) AB határozatára (a továbbiakban: Abh.) hivatkozással – összbüntetésbe foglalási kérelmet terjesztett elő a Fővárosi Törvényszéknél az alábbi három alapítélet vonatkozásában:
 - a Fővárosi Törvényszék 5.B.222/2007/169. számú ítéletével kiszabott és a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 1.Bf.135/2011/9. számú ítéletével jogerős hat év fegyházbüntetés és hat év közügyektől eltiltás,
 - a Pesti Központi Kerületi Bíróság 3.B.35.741/2008/15. számú ítéletével kiszabott és a Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 26.Bf.6771/2009/6. számú határozatával jogerős tíz hónap börtönbüntetés és egy év közügyektől eltiltás, valamint
 - a Budai Központi Kerületi Bíróság 21.B.XI.1818/2011/43. számú ítéletével jogerősen kiszabott egy év 10 hónap börtönbüntetés és két év közügyektől eltiltás.
- [3] A Fővárosi Törvényszék 5.Bk.780/2010/10. számú ítéletével, amely a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 3.Bkf.11.077/2012/3. számú határozatával emelkedett jogerőre, a fenti alapítéletek közül az első kettőt összbüntetésbe foglalta azzal, hogy annak tartamát hat év két hónap és tizenöt nap fegyházbüntetésben határozta meg.
- [4] A Fővárosi Törvényszék 7.Bpk.997/2018/4. számú végzésével az indítványozó összbüntetésbe foglalás iránti kérelmét elutasította. A végzés indokolása szerint – tekintettel arra, hogy az alapítéletek közül kettőt a Fővárosi Törvényszék 5.Bk.780/2010/10. számú ítéletével már összbüntetésbe foglalt – a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) kizáró rendelkezése folytán a megjelölt alapítéletek nem foglalhatóak egymással összbüntetésbe.
- [5] Az indítványozó ellen folytatott büntetőeljárások kivétel nélkül a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) alapján folytak. Tekintettel azonban arra, hogy az összbüntetési indítvánnyal érintett egyik ítélet 2013. július 1-jét követően (2013. szeptember 2. napján) emelkedett jogerőre, az eljáró bíróság 2018. szeptember 14. napján kelt döntésében a Btk. összbüntetési szabályait alkalmazta az összbüntetésbe foglalás lehetősége, illetve annak mértéke megállapításakor, kifejezett hivatkozással az Abh.-ra.
- [6] Az ítélet ellen az indítványozó terjesztett elő fellebbezést, amelyben kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság nem volt figyelemmel az Abh.-ra, ezért a döntése törvényt sértő. A Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség az indítványozó fellebbezését alaposnak tartva indítványozta, hogy a Fővárosi Ítéltábla a Fővárosi Törvényszék ítéletét helyezze hatályon kívül, és az elsőfokú bíróságot utasítsa új összbüntetési eljárás lefolytatására. A Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság azonban 3.Beüf.10.782/2018/3. számú végzésével a Fővárosi Törvényszék végzését helyben hagyta. Az indokolás szerint helyesen járt el a törvényszék, amikor az összbüntetésbe foglalás anyagi feltételeit a Btk. rendelkezései alapján vizsgálta, mivel az indítvánnyal érintett, harmadikként hivatkozott

ítélet a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, így a régi Btk. alkalmazásának lehetősége fel sem merülhet. Az ítéletábla hivatkozott az Abh.-ra is, amely szerint: „A régi Btk. és a Btk. összbüntetési szabályainak, valamint azokkal összefüggésben a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdése rendelkezéseinek az értelmezése az eljáró bíróság(ok), valamint – meghatározott esetben, így különösen a bírósági joggyakorlat egységének biztosítása érdekében – a Kúria feladata [Alaptörvény 26. cikk (3) bekezdése, bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény III. fejezete] {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]}. Ezen tevékenységük során a bíróságok a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik (Alaptörvény 28. cikk).” (Abh., Indokolás [81])

- [7] Az ítéletábla álláspontja szerint „[a] Kúria az AB határozat kihirdetése óta is következetes abban, hogy összbüntetésbe továbbra is jogerősen kiszabott büntetéseket kell foglalni [Btk. 93. § (1) bekezdés], az utóbb hozott ügydöntő határozat jogerőre emelkedésével nyílik meg annak lehetősége, hogy a kérdéses büntetéseket összbüntetésbe foglalják. [...] Az összbüntetés tartamának meghatározásakor ezért továbbra is az összbüntetésbe foglalás lehetőségének megnyíltakor aktuálisan hatályos jogszabályokat kell alkalmazni, a Btk. 2. §-nak ehhez képest nincs jelentősége. A Btk. 2. § alapján az elkövetéskori és az elbíráláskori jogi helyzetet kell összevetni. Az összbüntetésben foglalandó alapítéletekben szereplő cselekményeket már elbírálták, a kiszabott büntetések összbüntetésbe foglalásakor az elkövetéskori jogi helyzethez nem lehet visszatérni.” (Indokolás 2–3. oldal)
- [8] Az indítványozó ezt követően terjesztette elő alkotmányjogi panaszát, melyben a Fővárosi Ítéletábla 3.Beüf.10.782/2018/3. számú végzése, valamint a Fővárosi Törvényszék 7.Bpk.997/2018/4. számú végzése felülvizsgálatát kérte a döntések alapjogsértő voltára tekintettel. Az indítványozót álláspontja szerint joghátrány érte amiatt, hogy a bíróságok az Alkotmánybíróság döntését figyelmen kívül hagyva az összbüntetési eljárás során a rá nézve kedvezőtlenebb Btk. szabályait alkalmazták annak ellenére, hogy az Abh.-ból következően a számára kedvezőbb, régi Btk. szerinti szabályokat kellett volna az eljárásban alkalmazni.
- [9] 2. Az indítványozó beadványát az Alkotmánybíróság felhívása nyomán több alkalommal is kiegészítette. Indítvány-kiegészítéseiben kérte a támadott döntések alaptörvény-ellenességének megállapítását, és egyúttal az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását, mivel álláspontja szerint a döntések a jogállamiság elvébe ütköznek. Sérelmezte, hogy a bíróságok az eljárásuk során a bűncselekmények elkövetésekor még hatályba nem lépett jogszabályi rendelkezést alkalmaztak, nem vizsgálták, hogy a Btk. 2. §-a alapján számára a régi Btk. vagy a Btk. rendelkezései a kedvezőbbek, és mindennek eredményeként a rá nézve kedvezőtlenebb és szigorúbb Btk. alapján szabták ki az összbüntetést. Meglátása szerint a bíróságoknak ezen, az Abh.-t félreértelmező eljárása sérti a jogbiztonság követelményét.
- [10] Az indítványozó emlékeztetett arra is, hogy „[a] Btkátm. 3. §-ának *ex nunc* hatályú megsemmisítése következtében a Be. 839. § (3) bekezdése alapján – az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén – az indítványozón kívül valamennyi olyan elítélt számára megnyílik a lehetőség az összbüntetésbe foglalással összefüggő indítvány [ismételt] előterjesztésére, akiknél – az indítványozóhoz hasonlóan – a bíróság a megsemmisített rendelkezést alkalmazva korábban elutasította az összbüntetésbe foglalásra tett indítványt, illetőleg összbüntetést – ugyancsak a Btkátm. 3. §-ára figyelemmel – hivatalból nem állapított meg” (Abh., Indokolás [77]). Álláspontja szerint a bíróságok eljárása súlyosan sérti a tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő jogát, valamint a törvényesség elvét is.

II.

- [11] Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

III.

- [12] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.
- [13] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. A Fővárosi Ítéltábla 3.Beüf.10.782/2018/3. számú végzését 2018. november 15. napján hozta meg. Az indítványozó első beadványát 2018. október 17. napján terjesztette elő közvetlenül az Alkotmánybíróságon, majd azt 2018. december 27. napján a Fővárosi Ítéltábla végzésére is kiterjesztette. Az alkotmányjogi panasz tehát határidőben érkezett. Az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, így az indítvány e tekintetben is megfelel a törvényi feltételeknek.
- [14] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítvány csak részben tesz eleget az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében a határozott kérelemmel összefüggésben rögzített feltételeknek, az alábbiak szerint.
- [15] Az indítványozó a beadványában az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezésre csak utal, a beadvány tartalmából azonban egyértelműen megállapítható, hogy az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panasz eljárás lefolytatását indítványozza, ezért az Alkotmánybíróság az indítványt tartalma alapján, az Abtv. 27. § szerinti panaszként vizsgálta.
- [16] Az indítványozó megjelöli az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [B] cikk (1) bekezdés; XXVIII. cikk (1) bekezdés], azonban nem határozza meg valamennyi rendelkezéssel összefüggésben a sérelem lényegét. Az indítványozó ugyanis az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésére hivatkozott ugyan, azzal összefüggésben azonban alkotmányjogilag értékelhető érvelést nem adott elő. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányjogilag értékelhető indokolás hiányában pedig az indítvány nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) és e) pontja szerinti követelményeknek, és ekként nem alkalmas érdemi elbírálásra [lásd például: 3272/2018. (VII. 20.) AB végzés, Indokolás [34]].
- [17] Az indítványozó által hivatkozott alaptörvényi rendelkezésekkel összefüggésben utal az Alkotmánybíróság arra is, hogy az Alaptörvény hatálybalépése után is fenntartotta korábbi értelmezését, mely szerint a jogbiztonság önmagában nem Alaptörvényben biztosított jog, így a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás, valamint a felkészülési idő hiánya esetén [3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [14]–[17]; 3322/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [10]; 3323/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]; 3324/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [11]; 3314/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [15]] – lehet alapítani. Mivel az indítványozó kifogása a fentiek szerint megjelölt egyik kivételes eset, a visszaható hatály tilalma körébe tartozik, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben helye van az alaptörvény-ellenesség vizsgálatának.
- [18] 2. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen az Abtv. 27. § szerinti érintettséget, valamint az Abtv. 29–31. § szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság jelen ügyben az alábbi következtetésekre jutott.
- [19] Az indítvány eleget tesz az Abtv. 27. §-ából fakadó feltételeknek, mivel az indítványozó kérelme alapján indult összbüntetési eljárás lefolytatását elutasító döntés ellen irányul. Az indítványozó a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. A támadott döntéseket érintően továbbá az indítványozó alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosultnak tekinthető, és figyelemmel arra, hogy a megsemmisíteni kért bírósági határozatokban foglaltaknak a címzettje, nyilvánvalóan érintett is.
- [20] Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának az is feltétele, hogy az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását [erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]]. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [21] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint azon kérdés tekintetében, hogy a visszaható hatály tilalmába ütköznek-e az indítványozó összbüntetési kérelme alapján hozott azon bírósági határozatok, amelyekben a bíróság az indítványozó összbüntetés iránti kérelmét olyan büntető anyagi jogi rendelkezésekre alapítva utasította el, amelyek sem az összbüntetésbe foglalással érintett ítéletekben szankcionált bűncselekmények elkövetésekor, sem az összbüntetésbe foglalás alapjául szolgáló valamennyi ítélet jogerőre emelkedésekor nem voltak hatály-

ban, felmerül a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetősége, ezért az indítvány érdemi vizsgálata mellett döntött.

- [22] 3. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése lehetővé teszi, hogy az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozattervezetet terjesszen a testület elé. Jelen ügyben az Alkotmánybíróság a hivatkozott rendelkezés alkalmazásával járt el, és az indítvány befogadásáról, valamint a panasz érdemi elbírálásáról egyszerre döntött.

IV.

- [23] Az indítvány megalapozott.

- [24] 1. Az Alkotmánybíróság az indítványt tartalma szerint bírálta el. Az indítványozó beadványában sérelmezte, hogy a bíróságok az utólagos összbüntetési eljárás iránti kérelmét a Btk. szabályai alapján utasították el, amely szabályok még nem voltak hatályosak akkor, amikor a felelősségre vonás alapjául szolgáló cselekményeket elkövette. Az indítványozó ezen felül kifogásolta azt is, hogy az eljáró bíróságok nem vették figyelembe a Btk. kötelező alkalmazását előíró a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban: Btkátm.) 3. § megsemmisítését kimondó Abh.-ban kifejtett követelményeket.

- [25] 1.1. Az Alkotmánybíróság az összbüntetés jogi természetét az Abh.-ban részletesen elemezte (Indokolás [22]–[37]). A döntés értelmezése szerint az összbüntetés sajátos jogintézmény, valójában olyan büntetés kiszabás, amely felülírja a jogerős ítéletek jogkövetkezményekkel kapcsolatos rendelkezéseit, és megállapítja a letöltendő szabadságvesztés mértékét anélkül, hogy a terhelt bűnösségéről maga döntést tartalmazna.

- [26] Az összbüntetésbe foglalásnak – egyéb feltételek teljesülése esetén – akkor van helye, ha az elkövető különböző büntetendő cselekményeit a hatóságok külön eljárásokban bírálták el, ennek eredményeként vele szemben több ítéletben szabtak ki határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztést. Célja az, hogy a terheltet utólag olyan helyzetbe hozza, mintha a különböző eljárásokban elbírált cselekményeit a Btk. kötelező szabályának megfelelően egy eljárásban elbírálvá halmazati büntetéssel sújtották volna.

- [27] Az összbüntetés szabályai legutóbb a Btk. hatályba lépésével módosultak. A jelenleg hatályos rendelkezésekkel a jogalkotó egyértelműen a szigorítás irányába mozdult el. A jogalkotói célkitűzés – a Btk. 93. §-ához fűzött indokolás szövege szerint – az volt, hogy a szabályozás megfeleljen annak a kriminálpolitikai törekvésnek, amelynek jegyében a többszörös bűnelkövetőkkel szemben szigorúbban kíván fellépni. Ennek megfelelően az összbüntetésbe foglalás feltételeit a jogalkotó több ponton megszorító jelleggel módosította.

- [28] A Btk. hatálybalépésével, rendelkezéseinek alkalmazásával összefüggésben a Btkátm. tartalmaz iránymutatást. A törvény 3. §-a vonatkozott az összbüntetési szabályok alkalmazására. Ennek értelmében a Btk. 93–96. §-a szerint kellett eljárni, amennyiben az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre.

- [29] 1.2. Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban kifejtette, hogy „[a] jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. Vagyis jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg jogkövetkezményeket: nem rögzíthet kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. Az Alkotmánybíróság szerint valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a hatálybalépés visszamenőlegesen történt, hanem akkor is, ha a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés alapján – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell.” (Abh., Indokolás [50]–[51])

- [30] Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Btkátm. kifogásolt 3. §-a a hatályba lépését megelőzően keletkezett tényekhez fűzött az új, a korábban hatályos szabályozáshoz képest eltérő jogkövetkezményt azáltal, hogy meghatározta az ebbe a körbe eső ítéletekben kiszabott szabadságvesztés büntetés tartamának a megállapítására irányadó szabályt. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint ezért a Btkátm. 3. § tartalmilag visszaható hatályúnak minősült (Abh., Indokolás [56]–[57]). A régi Btk. és a Btk. kapcsolódó szabályait össze-

vetve továbbá az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a támadott rendelkezés az érintett jogalanyokra nézve szigorúbb, a jogalanyok helyzetét elnehezítő tartalmú (Abh., Indokolás [59]–[60]).

- [31] Az Abh. az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben rámutatott: „A jogállami követelmények nem zárják ki annak a lehetőségét, hogy az összbüntetés számítását érintő módszerek utólag változzanak, sőt szigorodjanak. Így az összbüntetés szabályainak a 2013. július 1-jei módosítása a változás tartalmától függetlenül önmagában nem vezet alaptörvény-ellenességhez. Jelen esetben ugyanakkor a jogalkotó ezen súlyosabb szabályok bevezetését nem bízta a jogalkalmazásra – vagyis nem tette lehetővé, hogy az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján maguk döntsék el, hogy a cselekmény elkövetése idején vagy a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény tartalmaz-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltre nézve és ezért az egyes esetekben melyik alkalmazandó –, hanem arról a Btkátm. 3. §-ával rendelkezett.” (Abh., Indokolás [64]–[65])
- [32] A Btkátm. 3. §-a kívül esett tehát a korlátozott és kivételes esetek azon körén, amelyen belül a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás az Alkotmánybíróság gyakorlata és a jogállamiság alkotmányos garanciarendszere alapján általában megengedett, az Alkotmánybíróság ezért a Btkátm. 3. §-át – a B) cikk (1) bekezdésébe ütközése okán – megsemmisítette.
- [33] 2. A továbbiakban az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy a visszaható hatály tilalmába ütköznek-e az indítványozó összbüntetési kérelme alapján hozott bírósági határozatok, amelyekben a bíróság az indítványozó összbüntetés iránti kérelmét olyan büntető anyagi jogi rendelkezésekre alapítva utasította el, amelyek az összbüntetésbe foglalással érintett ítéletekben szankcionált bűncselekmények elkövetésekor még nem voltak hatályban.
- [34] Ezen vizsgálat során az Alkotmánybíróság irányadónak tekintette az Abh.-ban a visszaható hatályú jogalkotással összefüggésben lefektetett elveket, figyelemmel az Abh.-ban és a jelen indítvány kapcsán vizsgált kérdések tárgyköri azonosságára.
- [35] 2.1. Előljáróban rámutat az Alkotmánybíróság, hogy az Abh. közzétételére a Magyar Közlönyben 2018. július 18-án sor került.
- [36] Az Abtv. 39. § (1) bekezdése értelmében – ha e törvény eltérően nem rendelkezik, – az Alkotmánybíróság döntése mindenkire nézve kötelező. Az Abtv. 45. § (1) bekezdése előírja továbbá, hogy a megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés az Alkotmánybíróság megsemmisítéséről szóló határozatának a hivatalos lapban való közzétételét követő napon hatályát veszti, és e naptól nem alkalmazható.
- [37] A konkrét esetben a Fővárosi Törvényszék 2018. szeptember 14. napján, tehát az Abh.-t követően hozta meg a határozatát. A Fővárosi Törvényszék, valamint az indítványozó fellebbezése nyomán eljáró Fővárosi Ítéltábla határozatában nem hivatkozott a Btkátm. megsemmisített 3. §-ára, így formálisan nem sértette meg az Abtv. fenti előírásait. Valójában azonban tartalmilag kétséget kizáróan a megsemmisített jogszabályi rendelkezésnek felelt meg az eljárása, azáltal, hogy az alkalmazandó összbüntetési szabályok megállapításához a megsemmisített rendelkezésben foglalt és az Alkotmánybíróság által alaptörvény-ellenesnek minősített és megsemmisített tesztet alkalmazta. Mindez azt jelenti, hogy a bíróságok eljárása tartalmilag megfelelt a megsemmisített jogszabályi rendelkezés előírásainak. Ezzel együtt ugyanakkor az eljáró bíróság elmulasztotta figyelembe venni a visszaható hatály tilalmából fakadó és az Abh.-ban kifejtett követelményeket.
- [38] 2.2. A konkrét bírósági határozatokat érintően megállapította az Alkotmánybíróság, hogy az indítványozó az összbüntetésbe foglalással érintett valamennyi bűncselekményt a Btk. hatályba lépése előtt követte el, és a két ítélet még 2013. július 1. napját (a Btk. hatályba lépésének napját) megelőzően jogerőssé vált. Ennek ellenére a bíróságok az utólagos összbüntetésbe foglalás iránti kérelmet automatikusan a Btk. szabályai alapján bírálták el, arra hivatkozással, hogy egy ítélet a Btk. hatályba lépését követően emelkedett jogerőre. A jelen eljárás alapját képező törvényszéki végzés szerint „[a] bírói gyakorlat az összbüntetési eljárás során alkalmazandó anyagi jogi jogszabály megválasztása körében hosszú ideje azt a töretlen álláspontot képviseli, hogy ha valamennyi ítélet vonatkozásában az összbüntetésbe foglalás lehetősége egy új, módosított jogszabály hatályba lépésének időpontja előtt nyílt meg, a büntető törvénykönyv korábbi szabályait kell alkalmazni. Azonban, ha az összbüntetésbe foglalandó alapítéletek közül akár egy is az összbüntetésben foglalás szabályit módosító rendelkezés hatályba lépését követően emelkedett jogerőre, akkor a megváltozott szabályok alkalmazásának van helye.” (Törvényszék végzése, 2. oldal)

- [39] Az Ítéletábrá osztotta a Törvényszék álláspontját. Végzésében úgy foglalt állást, hogy „[a]z összbüntetés tartamának meghatározásakor ezért továbbra is az összbüntetésbe foglalás lehetőségének megnyíltakor aktuálisan hatályos jogszabályokat kell alkalmazni, a Btk. 2. §-nak ehhez képest nincs jelentősége. [...] Az összbüntetésben foglalandó alapítéletekben szereplő cselekményeket már elbírálták, a kiszabott büntetések összbüntetésbe foglalásakor az elkövetés kori jogi helyzethez nem lehet visszatérni.” (Ítéletábrá végzése, 3. oldal)
- [40] A Btk. hatálybalépéséről a jogszabály 463. §-a rendelkezik. A jogszabályhely értelmében a törvénykönyv – benne az összbüntetés új szabályozása – 2013. július 1-jén lépett hatályba. A Btk. összbüntetési szabályainak az alkalmazásáról rendelkezett ugyanakkor a Btkátm. 3. §-a. Az Alkotmánybíróság döntésével megsemmisített rendelkezés értelmében a Btk. 93–96. §-ait olyan összbüntetési eljárásokban kellett alkalmazni, amelyekben az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését, vagyis 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre.
- [41] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Btk. összbüntetésre irányadó szabályai és a Btkátm. 3. §-a egyaránt 2013. július 1-jén léptek hatályba. A Btkátm. megsemmisített 3. §-a pedig arról rendelkezett, hogy a Btk. 93–96. §-ait ettől az időponttól kellett alkalmazni.
- [42] Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság csak a Btkátm. 3. §-át érintően állapította meg a visszaható hatály tilalmába ütközést, a Btk. 93–96. §-aira vonatkozóan nem vont le közvetlen következtetést. Ám annak eredményeként, hogy a Btkátm. 3. §-a csupán alkalmazási szabály volt, amely a Btk. 93–96. §-ok alkalmazásáról rendelkezett, az Alkotmánybíróság a visszaható hatály tilalmának a megsértését a Btk. 93–96. §-ok tartalmi vizsgálata alapján állapította meg. Ennek következtében a Btkátm. megsemmisített 3. §-át érintően levont következtetéseket az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aiban rögzített összbüntetési szabályokra is irányadónak tartja az alábbiak szerint.
- [43] Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Btkátm. 3. §-a a visszaható hatály tilalmába ütközik. A bírósági határozat jogerőre emelkedése, illetve annak időpontja ténykérdés. Így valamennyi olyan összbüntetési eljárásban, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy ítélet 2013. július 1-jét megelőzően emelkedett jogerőre, megállapítható, hogy a Btk. 93–96. §-ai a hatálybalépést megelőzően keletkezett tényekre alkalmazandók. Ilyen esetekben a Btk. 93–96. §-ai tehát a hatálybalépést megelőzően keletkezett tényekhez fűznek új, a korábban hatályos szabályozáshoz képest eltérő jogkövetkezményt azáltal, hogy meghatározzák az ebbe a körbe eső ítéletekben kiszabott szabadságvesztés büntetés tartamának a megállapítását (Abh., Indokolás [56]).
- [44] A régi Btk. és a Btk. kapcsolódó szabályainak az összevetésével az Abh.-ban kifejezetten megállapította továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a hatályos rendelkezések a terhelte nézve hátrányosabbak. A Btk. kapcsolódó szabályai ugyanis egyértelműen szűkítik azon ítéletek – és egyúttal azon elítéltek – körét, amelyen belül lehetőség van összbüntetés megállapítására. Ezen túl a Btk. a kiszabható büntetés mértékét érintően is súlyosította a szabályokat (lásd részletesen: Abh., Indokolás [29]–[37]). Az elítélteknek tehát súlyosabb büntetést kell kiállniuk, amennyiben az ítéleteiket a Btk. alapján foglalják összbüntetésbe, mintha arra a régi Btk. alapján kerülne sor (Abh., Indokolás [59]).
- [45] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban iránymutatást adott a bíróságoknak arra vonatkozóan, hogy a Btkátm. megsemmisített 3. §-a szerinti alkalmazási szabály hiányában mely jogszabályi rendelkezések alapján határozzák meg az alkalmazandó jogszabályt. „A Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési vagy utólagos összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazzak-e enyhébb rendelkezéseket az elítélte nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó. A büntető törvénykönyv időbeli hatályának értelmezése tekintetében a bírói gyakorlat alakította ki azt az értelmezési szabályrendszert, amely különös jelentőséget nyert a 2012. évi C. törvény, vagyis a Btk. hatálybalépése során, és amely jelen esetben, a Btkátm. 3. §-a megsemmisítése következtében is irányadó.” (Abh., Indokolás [79])
- [46] Az Abh. értelmezése szerint az összbüntetésbe foglalás szükségszerűen legalább két jogerős ítéletet feltételez. Az ítélet jogerőre emelkedése, illetve annak időpontja ténykérdés. Így valamennyi olyan összbüntetési eljárásban, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy ítélet 2013. július 1-jét megelőzően emelkedett jogerőre, megállapítható, hogy a 2013. július 1-jén hatályba lépett szabály alkalmazása tartalmilag visszaható hatályúnak minősül (Abh., Indokolás [55]–[57]).
- [47] Az Abh. és az azzal egyező iránymutató bírósági gyakorlat szerint az összbüntetésre vonatkozó rendelkezések a büntető anyagi jogi rendelkezések körébe tartoznak, ezért a büntetőtörvény időbeli hatályára vonatkozó

szabályok alkalmazásának van helye. Összbüntetésbe foglalni jogerős ítéleteket lehet, vagyis az összbüntetésbe foglalás lehetősége az ítéletek jogerőre emelkedésével nyílik meg, ezért az alkalmazandó jogszabály megállapítása esetén is ezen időpontnak, vagyis az ítéletek jogerőre emelkedésének van meghatározó szerepe. A Btk. 2. §-a szerinti mérlegelést a bíróságok az ítéletek jogerőre emelkedése idején hatályos és az elbíráláskor, vagyis az összbüntetésbe foglaláskor hatályos jogszabályok összevetésével állapíthatják meg. A büntetőtörvény időbeli hatályára vonatkozó szabályok alkalmazása ugyanakkor nem ütközhet a visszaható hatály tilalmába.

- [48] Mindebből az következik, hogy ha az összbüntetési eljárást érintően az elítélre nézve szigorúbb anyagi jogi rendelkezések lépnek hatályba, akkor ez utóbbi hátrányosabb Btk. előírások akkor alkalmazhatók, ha az elítelt alapítéletei között nincs olyan, amelyik a szigorúbb törvényi rendelkezés hatálybalépését megelőzően emelkedett jogerőre. A bíróságok az új, hátrányosabb összbüntetési szabályokat csak olyan ítéletekre alkalmazhatják, amelyek kivétel nélkül az új szabály hatályba lépését követően emelkedtek jogerőre.
- [49] A kifogásolt bírósági határozatok által felhívott bírósági gyakorlat a fentiekkel ellentétes. A bírói gyakorlatra történő hivatkozás sem járhat ugyanis azzal a következménnyel, hogy az arra alapított bírósági határozat ellentétes legyen az Alaptörvény rendelkezéseivel, valamint az Alkotmánybíróság – mint az Alaptörvény egyetlen autentikus értelmezője – határozatával. Az eljáró bíróságoknak erre a Btk. 2. §-ához kapcsolódó bírói gyakorlat segítségül hívásakor is figyelemmel kell lenniük.
- [50] Az Alkotmánybíróság eljárásának alapját képező ügyben kétséget kizáróan megállapítható, hogy van olyan, az összbüntetésbe foglalással érintett jogerős ítélet, mely 2013. július 1. napját megelőzően vált jogerőssé, ekként az Abh.-ból következően kifejezetten lehetséges volt a régi Btk. összbüntetésre vonatkozó szabályainak alkalmazása, illetőleg amennyiben a régi Btk. vonatkozó szabályai az elítélre nézve kedvezőbbek, akkor a régi Btk. alkalmazása nem csupán lehetőség, hanem egyenesen az Alaptörvényből fakadó kötelezettség lett volna az eljáró bíróság számára, mert ellenkező esetben a Btk. irányadó szabályainak alkalmazása a visszaható hatály tilalmába ütközne.
- [51] 2.3. Jelen ügy indítványozóját a szabályok változása azért érinti hátrányosan, mert a Btk. 93. § (4) bekezdése kizárja a többszörös összbüntetésbe foglalás lehetőségét. Hivatkozással arra, hogy az alapítételek közül kettőt korábban jogerősen összbüntetésbe foglalt a Fővárosi Törvényszék, az indítványozó utólagos összbüntetési kérelme tekintetében az eljáró bíróságok azt állapították meg, hogy a Btk. kizáró rendelkezése folytán a kérelemben megjelölt ítéletek nem foglalhatóak egymással összbüntetésbe, ezért a további törvényi feltételek meglétének vizsgálata nélkül az indítványozó kérelmét elutasították. Az indítványozónak az így megvalósuló joghátrány következtében súlyosabb büntetést kell kiállnia, mintha esetében a régi Btk. rendelkezései alapján sor került volna összbüntetés megállapítására.
- [52] Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy az indítványozó összbüntetési kérelme alapján folyt összbüntetési eljárásban az indítványozóra nézve hátrányos tartalmú, helyzetét elnehezítő szabályok, a Btk. 93–96. §-ai alkalmazására a visszamenőleges hatály tilalmát sértő módon került sor.
- [53] 3. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglaltak szerint megállapította a Fővárosi Ítéltábla 3.Beüf.10.782/2018/3. számú végzése és a Fővárosi Törvényszék 7.Bpk.997/2018/4. számú végzése alaptörvény-ellenességét, és az Abtv. 43. § (1) és (4) bekezdései alapján a támadott bírósági határozatokat megsemmisítette.

Budapest, 2019. október 8.

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető, előadó alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleménye

- [54] Összhangban a 10/2018. (VII.18.) AB határozathoz (a továbbiakban: Abh.-hoz), illetőleg a 3168/2019. (VII. 10.) AB határozathoz tett különvéleményekben kifejtett és az egyedi ügyekre alkalmazott álláspontommal, nem értek egyet a határozattal.
- [55] 1. A határozat a jelen ügyben is arra alapozza a bírói döntések megsemmisítését, hogy az eljáró bíróságok elmulasztották figyelembe venni a visszaható hatály tilalmából fakadó és az Abh.-ban kifejtett követelményeket (Indokolás [10]). Ezzel szemben változatlanul fenntartom azt az álláspontomat, hogy az összbüntetésbe foglalás egy járulékos és deklaratív jellegű jogintézmény, amelyből következően „az összbüntetés szükségessége legkorábban kizárólag abban az időpontban merül fel, amelyben jogerőre emelkedik a második [egyébként a feltételeknek megfelelő] jogerős ítélet” (Abh., Indokolás [90]) és „ez az időpont bír jelentőséggel a visszaható hatály szempontjából” (Abh., Indokolás [91]). Utalni kívánok továbbá arra, hogy a szűk többséggel elfogadott Abh. elismerte és szignalizálta „azt is, hogy a régi Btk. és a Btk. összbüntetési szabályainak, valamint azokkal összefüggésben a Btk. 2. § (1) és (2) bekezdéseinek értelmezése az eljáró bíróság(ok), valamint – meghatározott esetben, így különösen a bírósági joggyakorlat esetében – a Kúria feladata” (Abh., Indokolás [81]).
- [56] 2. A Fővárosi Ítéltábla az előző pontban összegzett indokokra tekintettel és a következetes bírói gyakorlatnak megfelelően alkalmazta a hatályos jog alapján az összbüntetésbe foglalás jogintézményét, hiszen erre a régi Btk.-t nem találta alkalmazhatónak és mindezt döntésében megindokolta (az Ítéltábla indokolásának 2–3. oldala).
- [57] 3. Mindebből következően álláspontom szerint az alkotmányjogi panaszt el kellett volna utasítani.

Budapest, 2019. október 8.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1577/2018.

